

ARD MALURILE PRUTULUI

„Din calidor se vede totul”
Paul Goma

Unul dintre primele locuri pe lista cărților prohibite după „cotitura” de la 23 august 1944 l-a deținut *Ard malurile Nistrului* de Constantin Virgil Gheorghiu. Subtitlul volumului, *Mare reportaj de război din teritoriile desrobite*, explică intervenția agitpropilor contra martorului care străbate 2000 de kilometri de teritoriu românesc trecut prin foc de trupele sovietice în retragere. În prezentarea datată 9 septembrie 1941, Tudor Arghezi nota: „cu pana poetului scrie soldatul, soldatul în război”, poetul Constantin Virgil Gheorghiu și soldatul cu același nume fiind „cei doi camarazi ai lepădării de sine”. Ce vede reporterul sunt scene de apocalipsă: orașe devastate și incendiate (Soroca – ars, Bălți – ars, Orhei – ars, Chișinău – ars), altare transformate în closete, troițe cu lîsus frânt în două, ca pentru a fi răstignit a doua oară, fântâni otrăvite, ogoare pârjolite, depozite de alimente secătuite până la ultima mână de făină. La retragere, Armata Roșie a distrus deopotrivă instituții și gospodării umile, a preschimbât în grămezi de moloz școli și spitale, a aruncat în aer, cu dinamită, muzee și biblioteci, a împușcat țărani care-și strângeau grâul de pe câmp, „să nu se scuture pâinea”. Biserica regimentului 7 Vânători își schimbase destinația, devenind sală de divertisment: crucea de pe turlă, dată jos; în loc de ctitori, Lenin și Stalin; în loc de icoane, decorurile lui Jules Perahim. De la Paul Goma știu că Perahim a fost „comisar bolșevic în Basarabia ocupată în 1940 și, în România ocupată după 1944, persecutor și epurător nemilos al artiștilor plastici români”.

Mai ales morile, morile de vânt ale Basarabiei le plângere reporterul. Morile de vânt arse:

„Am avut totdeauna impresia că aceste mori de vânt, cu aripile lor uriașe și fragile, sunt niște făpturi vii, care apără tihna satelor, care străjuiesc porțile de pământ ale acestor sate de pământ, de pe Bugeac.

Bolșevicii au ars însă toate morile de vânt (...).

Când au ars criminalii morile de vânt, flăcările lor trebuie să fi fost ca flăcările oamenilor pe care îi arzi de vii”.

După 28 iunie '40, *bolșevizarea Basarabiei* s-a făcut în forță, cu mitraliera. Trebuia zdrobit *culacul*, adică omul gospodar, prins și dus în Siberia, torturat înainte de execuție. Basarabienii, pe care Constantin Virgil Gheorghiu îi numește „oameni de pâine”, cuviincioși, cumsecade, credincioși, cinstiți, muncitori au fost împovărați de sinistrele „cote”, preschimbați în sclavi ai Gulagului. Singura alternativă: moartea. *Ard malurile Nistrului* se deschide cu *Drama lui Constantin Beccin*. Somat de primarul bolșevic al satului Feșteleşti să dea pentru stat „până mâine seară” 500 de ruble, sumă în plus față de dările achitate deja (toată recolta plus lucrurile din casă, vândute, să poată acoperi birul) după ce colindă zadarnic satul pentru a afla banii, fuge

ca să scape de arest și de deportare. Fuge printre ogoarele Tighinei cu poliștii călări după el și, când e ajuns din urmă, își taie gâtul „cu briceagul cu care curăța pomii și via”.

„O, dar dacă în Basarabia ar fi fost un singur Constantin Beccin!

Între Prut și Nistru au fost fugăriți, ca și Constantin Beccin, și mai grozav decât dânsul, sute de mii de oameni (...).

Drama aceasta au trăit-o toți basarabienii. Unii și-au pus capăt vieții. Cei mai mulți au fost prinși de bolșevici și coborâți în întunericul pușcăriilor, duși în infernul de gheață al Siberiei sau asasinați în camerele de tortură și execuție”. Fapt confirmat de istoricul Andrei Vartic, în *Cealaltă Românie* (Casa de presă Typodar Press – Ploiești, 2007): între '40 și '52 a dispărut din Basarabia un milion de oameni. Români. Trenuri ale groazei au cunoscut și evreii și românii: basarabienii trecuți prin *răsculăcire*, adică avere confiscată și deportare. Și nu relativizez moral Holocaustul, cum cred unii, prin compararea celor două cumplite tragedii.

Dar când n-a fost greu de trăit printre armistiții, convenții, antante și tratate, cum am scris în romanul *Astă-vară n-a fost vară...?*

La retragerea din Principate, în 1812, țarului i se lipește de cizmă o bucată de pământ. Nimica toată, mai puțin de 40.000 de kilometri pătrați, dimpreună cu tot ce suflă. Jumătate din Principatul Moldovei.

În 1856, aruncă înapoi Moldovei, prin tratatul de la Paris, 30 martie, trei pumni de țărână, trei județe: Cahul, Cetatea Albă și Ismail. Luați-le voi! A, nu chiar de tot! Împăratul tuturor Rusiilor le cere iarăși și le și ia în 1878. Le ia nu de la români, ci de la turci, ca daune de război, pe motiv că Regatul Român a primit Dobrogea. Fapt confirmat de Tratatul de la Berlin, 1 iulie, același an. Ca și cum nu marele duce Nicolai implorase („Que tu désires faire”) ajutorul prințului Carol. Ca și cum nu românii luptaseră cot la cot cu rușii. Ca și cum nu ei fuseseră sfârtecați de ghiulelele și șrapnelele turcești, presărând zece mii de morți pe șesul bulgar. Ca și cum nu țarul își dăduse cuvântul de onoare că va respecta integritatea teritoriului nostru. N-a fost consecvent decât cu tradiția expansionistă a imperiului absolutist rus. Mai mult încă, a exclus România de la Tratatul de pace de la San Stefano. Asta a fost recunoștința muscalului pentru ajutor în războiul ruso-turc.

Frontierele se mișcă, se tot mișcă sub nasul indiferent al Europei: „Eh! Polonia a pățit-o și mai rău!” Dalta răzuie o bucată de pământ. Odată cu ea, schilodește trupurile viilor și morților. La cheremul dălții, aceiași hăituiți ai re-re-reanexărilor și ai tratatelor de pace. Întru fruntariile mișcătoare se nasc oameni care nu mai apucă să moară la locul nașterii. Cel ivit sub numele generic de român, înainte de 1956, în Ismail ori în Kahul, pribegeste în 1878. Ce dacă la butonieră poartă „Crucea Sfântul Gheorghe și-a României stea”? După alt război, cu alte jertfe,

cu alte tributuri de sânge, e norocos dacă-și mai află frații rămași la vechea vatră. La cheremul dăltii, pomul poate fi tăiat oricând, înainte de-a da rod. Dalta crestează când vrea ea. Deopotrivă, trupuri, grădini și morminte.

Ca prin miracol, în 27 martie 1918, Sfatul Țării a trimis Regelui Ferdinand telegrama anunțând unirea Basarabiei cu România. A făcut să dispară „obstacolul” dintre cele două maluri „dintr-o sorbire”. Pentru ca în '40, după Ultimatum, să se formeze, iarăși, Convoitul. Același, alt Convoi de hăituiți, ducând în spate toată enormitatea, toată cruzimea situației. Atâtea condeie l-au descris la fel: neapărat tăcut, neapărat sub burniță, neapărat poticnindu-se de întunericul închegat. Bătrâni, copii, femei, bărbați, rostogoliți între armistiții, având ca viitor doar promisiunile convențiilor. Strânși unii în alții, cu umerii zdrobiți de poveri, înaintează căznit, se opintesc spre același punct terminus, România, uniți întru același reazim: limba română. Fiecare a lăsat în urmă o ușă neînchisă și morții fără lumânări.

În 1944, fălcile uriașe ale URSS și-au slăbit strânsoarea ca să se smulgă afară, din *calidorul* casei din Mana-Orhei, un copil. Așa a putut Paul Goma să scrie *Arta refugii*, a fugii și re-fugiului.

„Morala nu lucrează cu *sau*, ci, la nevoie, cu *nici*”, susține încă refugiatul din Bellville, în *Dialog* (cu Flori Stănescu, editura Vremea, 2008), punând degetul pe răni. Și mă refer aici numai la una dintre ele: Basarabia. Trăiesc în două state nemții? Numai românii, după câte știu, au două țări, ba chiar două diaspore: una românească, alta moldovenească. Și pentru că „din calidor se vede totul”, Goma promite și se ține de cuvânt: „Voi vorbi când nu voi fi întrebat”. Mereu inconvenabil pentru *dîmboviței* și *dîmbovițele* (vorbele sale), care nu conțin să bage apă în moara separatiștilor.

Și câți „panglicari în ale țării care joacă ca pe funii” nu s-au găsit, din Parlament până-n paginile cotidianelor. Ca S. Brucan, profetologul, gata să dea alarma că Bucureștii va pierde Transilvania – vrabia – cu ochii la cioara din gard, Basarabia. De reținut: când în septembrie 1991, România a recunoscut independența „Republicii Moldova” (eu scriu Republica Moldova între ghilimele), singurul „împotriva” a venit dinspre deputatul Claudiu Iordache. „Nu se pune problema dacă Basarabia este sau nu pământ românesc”, se scria la gazetă. Dacă așa ar fi gândit germanii, mai cădea zidul Berlinului?

Declarațiile rău-voitoare la adresa Basarabiei și basarabenilor n-au fost sancționate. La provocări s-a răspuns cu provocări: de la „Ce mai vor aștia? Au imn, au tricolor, au alfabet latin, ce mai vor?” la glumițe penibile ca „Vă ordon sugeți Prutul”. La teama oficialităților „Republicii Moldova” că România vrea să-i asimileze cetățenii (cei cu dublă cetățenie nu pot participa la viața publică, prin ukaz), discursul antibasarabeian a decretat că basarabenii vor cetățenie europeană, nu română, numai ca să poată munci în Occident; nu pentru că s-ar simți români, deși sondajele de opinie dovedesc exact contrariul. N-am procedat nicicând radical împotriva celor care au desfășurat activități antistatale, pledând pentru federalizare. Este Unirea de la 1918 prezentată sovietizat în stânga Prutului, nici noi nu ne lăsăm mai prejos. Găsim cu cale ca de ziua Unirii din 1859 să scriem despre revolta separatistă a ieșenilor, din 3 aprilie 1866, organizată de antiunioniști ca N. Rosetti-Roznovanu (iar „roznovanii” se tot clonează) ori bifăm simpozioane *mortăcioase/ mortifere* pe tema aniversării a 90 de ani de la votarea Actului Unirii, din 27 martie 1918.

Gâlceava dintre cele două maluri au întreținut-o și criticaștii declarând literatura de peste Prut primitivă. Acuza de „orientare

Pogorârea Sfântului Duh

naționalistă” oarbă, demodată, caducă în ce-l privește pe Grigore Vieru a venit și dinspre Chișinău, și dinspre București. O turtă de Iași (e vorba de turtele care se dau de-a rostogolul, de la politica partidului unic la cea așa-zis „corectă”) susținea, nu mult după moartea lui Vieru, că poetul a înșelat Basarabia venind la București; adăuga că tinerii scriitori nu-i recunosc talentul. Și câte personalități, ca Mihai Cimpoi, care avertizează că „nu-i de glumit cu etnia”, n-au fost denigrate, minimalizate, marginalizate...

În contrapartidă, moldoveniștii strigă că Jandarmul român e iarăși *ante portas*. Perioada 1918-1940 e numită în manuale „ocupația” României. Titlu din *Istoria Moldovei* de Vasile Stati (Chișinău, 2002): *Războiul. Ciuma fascistă învăluie Moldova*. De precizat că acest Stati, autorul scârbavnicului dicționar moldo-român, a fost exclus din U.S. Chișinău pentru că a plagiat după un român. Fără să-l „traducă”.

Schimbarea violentă a etnoidenității basarabene, „cu tancu-n poartă” (îi mulțumesc lui Grigore Vieru!) a însemnat și falsificarea istoriei după teze de inspirație moscovită. Basarabia a fost prezentată ca *un lagăr de concentrare*, în perioada interbelică. Acuza: tarele guvernării de la București, fără a pomeni nimic despre modernizarea regiunii, întreprinsă atunci și numai atunci: cele 3 aeroporturi de la Chișinău, Cetatea Albă, Ismail, au fost construite în 1921, primul, și în 1935, celelalte două. Ca și Facultatea de Teologie, în frunte cu profesorul preot Irineu Mihălcescu sau facultatea de Agronomie. S-a dezvoltat un excelent învățământ superior muzical. S-au ridicat Teatrul Național, Muzeul Național de Istorie, Societatea de Belle-Arte.

Istoriografia moldovenească a preluat de la agenții proruși ideea că funcționarii publici, soldații, jandarmii erau expediți în *Nașa Moldova* după fraude, încălcări de regulament ori dovezi de incompetență. Astfel de cazuri au fost, e știut. Ce nu se

spune când se mediatizează abuzurile Brigăzii a III-a de Jandarmi, introdusă în 1918, e că 20% din efectivul ei provenea din Regat, restul fiind oameni de-ai locului. Și aici am să reproduc din *Cealaltă Românie* bancul de râsu-plânsu repovestit de Andrei Vartic:

„Un ziarist îl întreba pe un țăran român din Basarabia:

– Îți plac rușii?

– Da.

– Îți plac românii?

– Nu.

– De ce?

– Fiindcă l-au bătut pe tata cu rigla la școală în 1937.

– Și unde-i tatăl Dumitale acum?

– Ehee, nu-i.

– Da' unde-i?

– L-au împușcat rușii în 1940”.

„Jandarmii băteau, iar NKVD-iștii împușcau”, pune lucrurile la punct Nicolae Dabija.

În *Ard malurile Nistrului*, Constantin Virgil Gheorghiu relatează: tinerilor basarabeni, care întrebau de ce Basarabia a fost livrată Kremlinului, li se răspundea că muncitorii au făcut revoluție, cerând protecția URSS. Care, generoasă cum o știm, le-a dat-o cu vârf și îndesat. Cât despre rezistența la sovietizare, dincolo de Prut rămâne subiect-tabu. În *Osîndiți la nemurire* (1991), cercetătorii Petru Bunăcale și Andrei Calcea narează un fapt cutremurător. Imediat după cedare, câțiva tineri de 18 ani au îndrăznit imposibilul: să urce tricolorul deasupra orașului Orhei. Organizația lor a fost descoperită; în 31 mai '41 au fost torturați și împușcați. Dintre cei opt îngropați sub câteva lopeți de țărană și găsiți de un câine, unul mai respira. A reușit să îngaime ceva despre *crimă*. Cartea asta n-am văzut-o în librării. Am aflat despre ea de la Dan Dungaci (*Cine suntem noi?*, editura Cartier, 2009). Dar Radio Moscova, unde funcționau Valter Roman și subordonații, Leonid și Hermina Tisminetchi (Tismăneanu), pare a se auzi și acum.

Tot foarte tineri au fost și manifestații din 6-8 aprilie 2009, cerând refacerea hotarelor de la 1 decembrie 1918 și redobândirea cetățeniei românești.

Ar fi atât de greu – întreb – să acordăm cetățenie română celor 800.000 de basarabeni care au vrut-o? Sau preferăm să încurajăm aberația ca basarabeni să se declare moldoveni sau români (minoritari)?

Și încă o întrebare: ministrul de justiție Monica Macovei a

certificat ori ba existența „Comunității Moldovenilor din România” (Iași), cărora președintele Voronin vrea să le acorde grabnic cetățenie, estimând numărul lor la 10 milioane? Nu-i clar oare că existența unei „etnii moldovenești”, chipurile discriminate în România, se trage din ideologia URSS de a numi Basarabia Moldova, cu gând de „reîntregire” cu partea de dincolo de Prut? Și n-a fost generalul Lebed înțepenit în acest proiect al Statelor Unite Ruse, unde să intre și „Moldova Mare”?

După cedarea Basarabiei din 28 iunie '40, populația n-a mai avut voie să utilizeze noțiunile de popor român și de limbă română. Prin decizia autorităților Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (RSSM), s-a anulat identitatea națională; au fost interzise și arse cărți „cu litere burgheze, antisimite” (Paul Goma). Episodul „rugul cărților” din curtea școlii din Mana, 13 ianuarie '41 ar trebuie să figureze în toate manualele școlare, de pe cele două maluri ale Prutului, deopotrivă.

Bibliotecile au fost purificate de „literatura fascistă, dăunătoare”, adică română. Ele, cărțile, erau vânată la percheziții la fel ca oamenii.

„Doamna Magda, îmi trimite Andrei Vartic un mesaj, în 21 septembrie 2008,

La vama Leușeni au fost nimicite zilele astea 64 de titluri de carte românească, numai pentru că ele dețineau în denumire termenul român. Cărțile erau o donație a municipiului Călărași din România orașului Călărași din Basarabia.

Massmedia din România tace. Guvernul României tace”.

S-a spus că limba română, așa cum a dictat *nauka* din Velicaia Rasia, e diferită de cea moldovenească și asta se spune și acum. Las' că și Guvernul nostru, prin ministrul de externe, Mihai Răzvan Ungureanu, credea și afirma că basarabeni vorbesc românește, dar *light*. *Light Rumanian*. Cu chiu cu vai, s-a scăpat de *chirilică* în 31 octombrie 1988, pentru ca în '96 limba oficială să nu mai fie cea română, ci moldovanca neaoșă. Impunerea cuvintelor rusești ori a arhaismelor omologate ca fiind ale „limbii moldovenești” a devenit o strategie care consumă energie multă. Pentru a face jocul Moscovei.

Împotriva acestei limbi artificiale ca și granițele, lingvistul basarabean Eugeniu Coșeriu s-a pronunțat net: *limba moldovenească nu există*. A o promova e „o fraudă științifică, *lingvistic*; „o absurditate și o utopie”, *istoric*, „un genocid etnocultural”, *politic*.

Că mentalitatea sovietică în zonă e încă puternică o dovedește și faptul (relatat de Mariana Codruț, în „Ziarul de Iași”, vineri, 1 mai a.c.) că pe vagoanele fostului Tren al Prieteniei, Chișinău-Iași, au reapărut inscripții în chirilice. Se va oficializa iarăși alfabetul slav, pentru limba statului moldovean? Vremelnic, n-ar fi exclus. Pe extern, președintele Voronin vorbește nu în limba oficială a „Republicii Moldova”, ci... rusește și tot pa ruski îi admonestează pe tinerii protestatari din 6-8 aprilie a.c., care se știu și se vor români și care uzează, ca să devină europeni, de argumentul etnic. Pentru Vladimir Voronin e umilitor să intre în Europa prin România. „E mai rău decât o cortină de fier”, s-a rostit indignatul președinte.

Pentru „forța a treia” însă, cum ar spune Ovidiu Hurdzeu, adică oamenii noii generații, e calea dreaptă. Partea esențială a României, deghizată temporar sub numele de „Republica Moldova”, nu mai poate fi ținută departe de țara-mamă, nici de Europa. Tinerii nu mai vor asta. Și-i de presupus că ei vor pune capăt crizei identitare desfășurate de mult prea multă vreme. Dacă nu azi, cu siguranță foarte curând.

Năsterea Domnului Iisus Hristos